

versus : Exaltabit mansuetos in Jesu : Exultabunt sancti in gloria, laudabunt in cubilibus suis : exaltationes Dei in gutture eorum¹.

In Psalmo cl. Laudate Dominum in sanctis ejus, laudate eum in fortitudine potentiæ ejus. Laudate eum in fortitudinibus ejus, laudate eum juxta multitudinem magnificentiæ suæ². *Et in fine Psalmi* : Omne quod spirat laudet Dominum.

*Hæc de libro Psalmorum collegimus, in quibus suam quisque vitam, si proficere affectat, inspiciat. Ubi lectorem admonemus, ut ea quæ de Psalmis posui, tanquam unum Psalmum contextim legat, tacitis verbis meis, quæ ad hoc interposui, ut si voluerit, inspiciat ubi sit scriptum quod posui, id est, quoto vel in quo loco ejusdem Psalmi. His enim prætermis- sis qui lectione continuata inspexerit sola verba Psalmorum, multo jucundius, et ob hoc utilius ex divinis afficietur eloquiis. Nunc de libris Salomonis quæ videbuntur huic operi necessaria, colligemus : ac primum de Proverbiis, qui liber, si bene intelligatur, ad mores pios informandos pene totus valebit. Sed ea quæ obscura sunt præmitto ; habeant ea, quibus exerceantur, lectores dilectoresque spiritualium litterarum : nos in hoc opere statuimus illa ponere, quæ ad agendam vitam facile intellecta referantur. Quamvis multis videri possim apertissimâ prætermis- sisse : nonnullaque hinc potius clausa sunt, unde putantur esse perspicua. Quid enim tam clarum videtur, et quid tam inepte fit, si ad proprietatem velis accipere, quod ibi scriptum est, Ab aqua aliena abstine te, et de fonte alieno ne biberis³ (2)? *Aut quid valet ad**

¹ Psal. cxlix, 1, 2 et 40. — ² Id. cl, 1, 2 et 6. — ³ Prov. ix, 18, juxta lxx.

mores corrigendos, nisi illic intellectus altior requiratur, quod dictum est, Paupertas virum humiliat, manus autem fortium locupletat¹? Cum et non esse pauperem, et esse manibus fortem, non sit in bonorum hominum potestate, sed et multis provenerit pessimis ; et hoc proverbium male intellectum, possit provocare pauperes fortes, ut rapinis se existiment debere ditescere. Quis non autem rideat, si proprie positum putaverit quod ibi legitur, Non enim nascuntur filii malignis²? Omnia ergo talia relinquemus, et ea quibus suadetur aliquid aliquanto diutius, cum id quod suadetur atque præcipitur non sit obscurum, et id potius sit ponendum in hoc Speculo, ubi se illi inspiciant, quibus jam persuasum est, bene ac laudabiliter vivere, sed ut hoc faciant, quæ sibi optanda atque observanda sint, quærunt. Hæc itaque de Proverbiis Salomonis ponenda credimus.

DE PROVERBIIS.

TIMOR Domini principium scientiæ. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuæ². *Et post quatuordecim versus, cum de homicidis loqueretur, Ipsi, inquit, contra sanguinem suum insidiantur, et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semitæ omnis avari animas possidentium rapiunt³. Item post quatuor versus : Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt, et imprudentes odiunt scientiam? Et post undecim versus : Tunc invocabunt me, et non exaudiam ; mane consurgent, et non invenient me : eo*

¹ Prov. x, 4. — ² Id. 1, 1 et 7, 8. — ³ Ibid. 18-22.

quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraherint universæ correptioni meæ. Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet illos. Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, et abundantia perfruetur, malorum timore sublato¹.

Et post tres versus : Si enim sapientiam invocaveris, et inclinaveris cor tuum prudentiæ : si quæsieris eam, quasi pecuniam, et sicut thesauros effoderis illam : tunc intelliges timorem Domini, et scientiam Dei invenies : quia Dominus dat sapientiam, et ex ore ejus scientia et prudentia. Custodiet rectorum salutem, et proteget gradientes simpliciter : servans semitas justitiæ, et vias sanctorum custodiens. Tunc intelliges justitiam et iudicium et æquitatem, et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum, et scientia animæ tuæ placuerit ; consilium custodiet te, et prudentia servabit te ; ut eruaris de via mala, et ab homine qui perversa loquitur. Qui derelinquunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas : qui lætantur cum malefecerint, et exultant in rebus pessimis : quorum viæ perversæ, et infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena, et ab extranea quæ mollit sermones suos, et reliquit ducem pubertatis suæ, et pacti Dei sui oblita est².

Et post tredecim versus : Misericordia et veritas non te deserant : circumda eas gutturi tuo, et describe in tabulis cordis tui : et invenies gratiam et disciplinam bonam coram Deo, et hominibus. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentiæ tuæ. In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum. Time Deum et recede a malo.

Et post unum versum : Honora Dominum de tua subs-

¹ Prov. 1, 28-33. — ² Id. 11, 3-18.

tantia, et de primitiis omnium frugum tuarum¹. *Et post duos versus* : Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias ; nec deficias, cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit ; et quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia. Melior est acquisitio ejus negotiatione argenti, et auro primo fructus ejus : Pretiosior est cunctis opibus ; et omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari². *Et post decem versus* : Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis, custodi legem atque consilium³. *Et post novem versus* : Noli prohibere benefacere eum qui potest : si vales et ipse benefac. Ne dicas amico tuo : Vade, et revertere, et cras dabo tibi, cum statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum ; cum ille in te habeat fiduciam. Ne contendas adversus hominem frustra. *Et post septem versus* : Illusores ipse deludet, et mansuetis dabit gratiam⁴.

Et post quadraginta tres versus : Omni custodia serva cor tuum ; quia ab ipso vita procedit. Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui recta videant ; et palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes vitæ tuæ stabilientur. Ne declines in dexteram aut sinistram. Averte pedem tuum a malo. Vias enim quæ a dextris sunt novit Dominus ; perversæ vero sunt quæ a sinistris sunt. Ipse autem rectos facit cursus tuos, itinera autem tua in pace producet⁵.

Fili mi, attende sapientiam meam, et prudentiæ meæ inclina aurem tuam ; ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus. Novissima autem

¹ Prov. 11, 2-11. — ² Ibid. 11-15. — ³ Ibid. 21. — ⁴ Ibid. 27-34. — ⁵ Id. 14, 23-27.

illius amara quasi absinthium, et acuta quasi gladius biceps. Pedes ejus descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant¹.

Et post nonaginta septem versus : Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Pretium enim scorti, vix unius est panis : mulier autem viri pretiosam animam capit. Numquid abscondere potest homo ignem in sinu suo ut vestimenta illius non ardeant ; aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam. Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit : furatur enim, ut esurientem impleat animam : deprehensus quoque reddet septulum, et omnem substantiam domus suæ tradet. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam².

Et post quatuor versus : Fili mi, custodi sermones meos, et præcepta mea reconde tibi. Serva mandata mea, et vive, et legem meam quasi pupillam oculi tui³.

Et post quinquaginta septem versus : Intelligite parvuli astutiam, et insipientes animadvertite. *Et post duos versus* : Veritatem meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium. *Et post tres versus* : accipite disciplinam meam et non pecuniam : doctrinam magis quam aurum diligite. Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis ; et omne desiderabile ei non potest comparari. *Et post duos versus* : Timor Domini odit malum, et arrogantiam et superbiam et viam pravam et os bilingue detestatur. *Et post sex versus* : Ego diligentes me diligo : et qui mane vigilant ad me, invenient me. Mecum sunt divitiæ et gloria, opes superbæ et justitia. Melior est fructus meus auro et pretioso lapide, et gemina mea argento electo. In viis justitiæ ambulo, in

¹ Prov. v, 1-5. — ² Id. vi, 25-32. — ³ Id. vii, 1, 2.

medio semitarum judicii : ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam. *Et post viginti-tres versus* : Beatus homo qui audit me, qui vigilat ad fores meas quotidie, et observat ad postes ostii mei. Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino. Qui autem in me peccaverit, lædet animam suam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem¹.

Et post novem versus : Relinquitte infantiam, et vivite, et ambulate per vias prudentiæ. Qui erudit derisorem, ipse sibi facit injuriam ; et qui arguit impium, generat maculam sibi. Noli arguere derisorem, ne oderit te : argue sapientem, et diliget te. Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia. Doce justum, et festinabit accipere. Principium sapientiæ timor Domini, et scientia sanctorum, prudentia².

Et post decem et octo versus : Non proderunt thesauri iniquitatis, justitia vero liberabit a morte. *Et post quatuor versus* : Qui congregat in messe, filius sapiens est : qui autem stertit æstate, filius confusionis. *Et post quatuor versus* : Sapiens corde præcepta suscipiet, stultus cæditur labiis. Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter : qui autem depravat vias suas, manifestus erit. Qui annuit oculo, dabit dolorem : stultus labiis verberabitur. Vena vitæ, os justii ; et os impiorum operit iniquitatem. Odium suscitatur rixas ; et universa delicta operit charitas. In labiis sapientis invenietur sapientia ; et virga in dorso ejus qui indiget corde. Sapientes abscondunt sapientiam : os autem stulti confusioni proximum est. *Et post quatuor versus* : Via vitæ custodienti disciplinam : qui autem increpationes relinquit, errat. Abscondunt odium labia mendacia. Qui profert contumeliam, insipiens est. In multiloquio peccatum non deerit : qui

¹ Prov. viii, 7, 10, 11, 13, 17-21 et 34-36. — ² Id. ix, 7-10.

autem moderatur labia sua, prudentissimus est. Argentum electum lingua justi : cor impiorum pro nihilo. Labia justi erudiunt plurimos : qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur. Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus : sapientia autem est viro prudentia. Quod timet impius, veniet super eum : desiderium suum justis dabitur. *Et post duos versus* : Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger iis qui miserunt eum. Timor Domini apponet dies ; et anni impiorum breviabuntur. Expectatio justorum, lætitia : spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via Domini ; et pavor iis qui operantur malum. Justus in æternum non commovebitur : impii autem non habitabunt in terra. Os justi parturiet sapientiam : lingua pravorum peribit. Labia justi considerant placita, et os impiorum perversa ¹.

Statera dolosa, abominatio apud Deum ; et pondus æquum, voluntas ejus. Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia : ubi autem humilitas, ibi et sapientia. Simplicitas justorum dirigit eos ; et supplantatio perversorum perdet illos. Non proderunt divitiæ in die ultionis : justitia autem liberabit a morte. Justitia simplicis diriget viam ejus ; et in impietate sua corruet impius. Justitia rectorum liberabit eos ; et in insidiis suis capientur iniqui. Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes, et expectatio sollicitorum peribit ².

Et post quinque versus : Qui despicit amicum suum, indignus corde est : vir autem prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana : qui autem fidelis est animi, celat commissum. Ubi non est gubernator, populus corruet : salus autem, ubi multa consilia. Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo : qui autem cavet la-

¹ Prov. x, 2-32. — ² Id. xi, 1-7.

queos, securus erit. *Et post duos versus* : Benefacit animæ suæ vir misericors : qui autem crudelis est, etiam propinquos abjicit. *Et post tres versus* : Abominabile Domino pravum cor ; et voluntas ejus in iis qui simpliciter ambulant. Manus in manu, non erit innocens malus : semen autem justorum salvabitur. *Et post duos versus* : Desiderium justorum omne bonum est : præstolatio impiorum furor. Alii dividunt propria, et ditiores fiunt ; alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. Anima quæ benedicit, impinguabitur : et qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis : benedictio autem super caput vendentium. Bene consurgit diluculo, qui quærit bona : qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis. Qui confidit in divitiis suis, hic corruet : justus autem quasi virens folium germinabunt ¹.

Et post quatuor versus : Si justus in terra recipit, quanto magis impius et peccator ? Qui diligit disciplinam, diligit scientiam : qui autem odit increpationes, insipiens est. Qui bonus est, hauriet a Domino gratiam : qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit. Non roborabitur homo ex impietate, et radix justorum non commovebitur ². *Et post aliquot versus* : Desiderium impii, munimentum est pessimorum : radix autem justorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo : effugiet autem justus de angustia. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et juxta opera manuum suarum retribuetur ei. Via stulti, recta in oculis ejus : qui autem sapiens est, audit consilia. *Et post quatuor versus* : Est qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientia : lingua autem sapientium sanitas est. Labium veritatis fir-

¹ Prov. xi, 12-28. — ² Id. xii, 1-3.

mum erit in perpetuum : qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacem. Dolus in corde cogitantium mala : qui autem ineunt pacis consilia, sequetur eos gaudium. Non contristabit justum quidquid ei acciderit : impii autem replebuntur malo. Abominatio Domini, labia mendacia : qui autem fideliter agunt, placent ei. Homo versutus celat scientiam : et cor insipientium provocabit stultitiam. *Et post duos versus* : Mœror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono lætificabitur. Qui negligit damnum propter amicum, justus est : iter autem impiorum decipiet eos. Non inveniet fraudulentus lucrum, et substantia hominis erit auri pretium. In semita justitiæ vita : iter autem devium ducit ad mortem ¹.

Filius sapiens, doctrina patris : qui autem illusor est, non audit cum arguitur. De fructu oris sui homo saturabitur bonis : anima autem prævaricatorum iniqua. Qui custodit os suum, custodit animam suam : qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Vult et non vult piger : anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax justus detestabitur : impius autem confundit, et confundetur. Justitia custodit innocentis viam : impietas vero peccatores supplantat. Est quasi dives, cum nihil habeat ; et est quasi pauper, cum in multis divitiis sit. Redemptio animæ viri, divitiæ suæ : qui autem pauper est, increpationem non sustinet. Lux justorum lætificat : lucerna impiorum extinguetur. Inter superbos semper jurgia sunt : qui autem agunt cuncta consilio, reguntur sapientia. Substantia festinata minuetur : quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. Spes quæ differtur, affligit animam : lignum vitæ desiderium veniens. Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat : qui autem timet præceptum, in pace versabitur. Lex

¹ Prov. xii, 12-28.

sapienti fons vitæ, ut declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam : in itinere contemptorum vorago. *Et post aliquot versus* : Qui parcit virgæ suæ, odit filium suum : qui autem diligit illum, instanter erudit. Justus comedit, et replet animam suam : venter autem impiorum insaturabilis ¹.

Et post duos versus : Ambulans recto itinere, et timens Deum, despicietur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbiæ : labia sapientium custodiunt eos. *Et post duos versus* : Testis fidelis non mentietur : profert mendacium testis dolosus. Quærit derisor sapientiam, et non invenit : doctrina sapientium facilis : vade contra virum stultum, et nescito labia imprudentiæ. Sapientia callidi est intelligere viam suam ; et imprudentia stultorum errans. Stultus illudet peccatum : inter justos morabitur gratia. Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscbitur extraneus. Domus impiorum delebitur : tabernacula vero justorum germinabunt. Est via quæ videtur homini justa ; novissima autem ejus deducunt ad mortem. Risus dolore miscbitur, et extrema gaudii luctus occupat. *Et post tres versus* : Sapiens timet, et declinat malum : stultus transilit, et confidit. Impatiens operabitur stultitiam ; et vir versutus odiosus est. *Et post quatuor versus* : Qui despicit proximum suum, peccat : qui autem miseretur pauperis, beatus erit. Errant qui operantur malum : misericordia et veritas præparant bona. In omni opere erit abundantia : ubi autem verba sunt plurima, frequenter egestas. *Et post quatuor versus* : In timore Domini fiducia fortitudinis ; et filiis ejus erit spes. Timor Domini fons vitæ, ut declinet a ruina mortis. *Et post duos versus* : Qui patiens est, multa gubernatur prudentia : qui autem impa-

¹ Prov. xiii, 1-25.

tiens est, exaltat stultitiam suam. Vita carniū sanitas cordis : putredo ossium invidia. Qui calumniatur egen-tem, exprobrat factori ejus : honorat autem eum, qui miseretur pauperis ¹.

Et post septem versus : Responsio mollis frangit iram : sermo durus suscitatur furorē. Lingua sapientium ornat scientiam : os fatuorum ebullit stultitiam. *Et post septemdecim versus*. Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur ². *Et post duodecim versus* : Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus provocat rixas : qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum : via justorum absque offendiculo. Filius sapiens lætificat patrem : et stultus homo despicit matrem suam. *Et post duos versus* : Dissipantur cogitationes ubi non est consilium : ubi vero plures sunt consilarii, confirmantur. Lætatur homo in sententia oris sui ; et sermo opportunus est optimus. Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo. *Et post quatuor versus* : Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam : qui autem odit munera, vivet. Mens justi meditabitur obedientiam : os impiorum redundat malis. Longe est Dominus ab impiis, et orationes justorum exaudiet. Lux oculorum lætificat animam : fama bona impinguat ossa. Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur. Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam : qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis. Timor Domini, disciplina sapientiæ ; et gloriam præcedit humilitas ³.

Hominis est animum præparare, et Dei gubernare linguam. Omnes viæ hominum patent oculis ejus : spirituum

¹ Prov. xiv, 12-31. — ² Id. xv, 1, 2 et 12. — ³ Ibid. 16-33.

ponderator est Dominus. Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tuæ. Universa propter semetipsum operatus est Dominus ; impium quoque ad diem malum. Abominatio Domini omnis arrogans ; etiamsi manu ad manum fuerit, non erit innocens. Misericordia et veritate redimitur iniquitas, et in timore Domini declinatur a malo. Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponit viam suam : sed Domini est dirigere gressus ejus. Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus. Pondus et statera judicia Domini sunt, et opera ejus omnes lapides sæculi. Abominabiles regi qui agunt impie ; quoniam justitia firmatur solium. Voluntas regum labia justa, qui recta loquitur dirigetur. Indignatio regis nuntii mortis ; et vir sapiens placabit eam. In hilaritate vultus regis, vita ; et clementia ejus, quasi imber serotinus. Posside sapientiam, quia auro melior est : et acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. Semita justorum declinat mala ; custos animæ suæ servat viam suam. Contritionem præcedit superbia ; et ante ruinam exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis. Eruditus in verbo reperiet bona ; et qui in Domino sperat, beatus est. Qui sapiens corde est, appellabitur prudens ; et qui dulcis eloquio, majora percipiet ¹. *Et post septemdecim versus* : Melior est patiens viro forti ; et qui dominatur animæ suæ, expugnatori urbium. Sortes mittuntur in sinum ; sed a Domino temperantur ².

Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hæreditatem dividet. Sicut

¹ Prov. xvi, 1-21. — ² Ibid. 32, 33.

igne probatur argentum, et aurum camino; ita corda probat Dominus. Malus obedit linguæ iniquæ, et fallax obtemperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus; et qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. Corona senum filii filiorum; et gloria filiorum patres sui. Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio præstolantis, quocumque se verterit, prudenter intelliget. Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat fœderatos. Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum. Semper jurgia quærit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis ursæ occurrere raptis foetibus, quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum; et antequam patiatur contumeliam, judicium deserit. Et qui justificat impium, et qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum¹. *Et post sexdecim versus*: Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terræ. *Et post tres versus*: Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est, et pretiosi spiritus vir eruditus².

Et post duos versus: Occasiones quærit qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis. *Et post sex versus*: Accipere personam impii non est bonum, ut declines a veritate judicii. *Et post sex versus*: Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. Turris fortissima nomen Domini: ad ipsam currit justus, et exaltabitur. *Et post duos versus*: Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; et antequam glorificetur, humiliatur. *Et post septem versus*: Justus

¹ Prov. xvii, 1-15. — ² Ibid. 23, 24 et 27.

est prior accusator sui; venit amicus ejus, et investigabit eum. Contradictiones comprimit sors, et inter potentes quoque dijudicat. Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma, et judicia quasi vectes urbium. *Et post duos versus*: Mors et vita in manu linguæ; qui diligunt eam, comedent fructus ejus. Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: et hauriet jucunditatem a Domino. Cum obsecrationibus loquetur pauper; et dives effabitur rigide. Vir amicabile ad societatem, magis amicus erit quam frater¹.

Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam dives torquens labia, et insipiens. Ubi non est scientia animæ, non est bonum; et qui festinus est, pedibus offendit. Stultitia hominis supplantat gressus ejus, et contra Deum fervet animo suo. Divitiæ addunt amicos plurimos: a paupere autem et quos habuit separantur. Testis falsus non erit impunitus; et qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis odierunt eum; insuper et amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur, nihil habebit: qui autem possessor est mentis, diligit animam suam². *Et post decem versus*: Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum, custodit animam suam, qui autem negligit vias suas, mortificabitur. Fœneratur Domino qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum, ne desperes. *Et post sex versus*: Homo indigens misericors est; et melior pauper quam vir mendax. Timor Domini ad vitam, et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessimi. *Et post duos versus*: Pestilente flagellato stultus sapientior erit: sin autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam.

¹ Prov. xviii, 1-24. — ² Id. xix, 1-8.

Qui affligit patrem, et fugit matrem, ignominiosus est et infelix. Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ. Testis iniquus deridet iudicium; et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia, et mallei percutientes stultorum corporibus¹.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit sapiens². *Et post aliquot versus*: Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile est apud Deum. Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et si recta sint opera ejus. *Et post duos versus*: Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, et saturare panibus. *Et post septemdecim versus*: Abominatio est apud Deum pondus et pondus; statera dolosa non est bona³. *Et post viginti quinque versus*: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur: Munus absconditum extinguit iras, et donum in sinu indignationem maximam. Gaudium justo est facere iudicium: et pavor operantibus iniquitatem. Vir qui erraverit a via doctrinæ, in cœtu gigantium repugnabitur. *Et post novem versus*: Qui custodit os suum et linguam, custodit ab angustiis animam suam. Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum, noluerunt enim quidquam manus ejus operari. Tota die concupiscit et desiderat: qui autem justus est tribuet, et non cessabit. Hostiæ impiorum abominabiles; quia offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit: vir bene dicens, loquetur victoriam⁴.

Et post quinque versus: Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ. *Et post quindecim versus*: Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus

¹ Prov. xix, 15-29. — ² Id. xx, 1. — ³ Ibid. 10-13 et 23. — ⁴ Id. xxi, 13-28.

enim suis dedit pauperi. Ejice derisorem, et exhibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ. *Et post quatuor versus*: Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum. *Et post tres versus*: Qui calumniatur pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. *Et post octo versus*: Non facias violentiam pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta: quia Dominus iudicabit causam ejus, et configet eos qui confixerunt animam ejus. Noli esse amicus homini iracundo; neque ambules cum viro furioso: ne forte discas semitas ejus, et sumas scandalum animæ tuæ. Noli esse cum iis, qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis¹.

Et post aliquantum: Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, et animam ejus de inferno liberabis. *Et post octo versus*: Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessionibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt. *Et post viginti versus*: Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus. Ingreditur blande: sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet².

Et post septem versus: Ne æmuleris, inquit, viros malos, nec desideres esse cum eis: quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur. *Item post sexdecim versus*: Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris: Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit; et servatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini juxta opera sua. *Item post novem versus*: Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas; et in

¹ Prov. xxii, 1-26. — ² Id. xxiii, 13, 14, 20, 31, 32.